

ПРОФ. ДР МИЛОМИР СТЕПИЋ,
НАУЧНИ САВЕТНИК У ИНСТИТУТУ ЗА ПОЛИТИЧКЕ СТУДИЈЕ

У СУСРЕТ НОВОМ БИПОЛАРИЗМУ

У издању Института за политичке студије из Београда, крајем прошле године, изашла је књига „Геополитика: идеје, теорије, концепције“, професора др Миломира Степића. Реч је, вероватно, о тренутно најтемељнијој и најсвеобухватнијој научној монографији из геополитике код нас, која осветљава најважније теоријске поставке геополитике, наглашавајући њен неспорни практични значај у идентификовању, обликовању и прогнози савремених међународних процеса.

На промоцији у Дому Војске Србије рекли смо да је „српско ишћање геополитичко ишћање, оно није демократско, овакво или онакво. Оно је геополитичко. Нејознавање геополитике води српски народ у пројаси“.

Можеће ли догајно да појасниће шу шезу?

– Српско питање је комплексно и има своје историјске, верске, културне, економске, безбедносне и друге аспекте. Али, оно се може сажети на круцијалну чињеницу – непостојање српске државе која би својим границама обухватила све или већину српских земаља. Српском политичко-територијалном обједињавању увек су се про-

Садашњи светски поредак је прелазни и можемо да га назовемо „релативним униполаризмом“, јер су САД и даље водећа сила, али њихова моћ није апсолутна као у последњој деценији 20. века. Ако геополитички и геоекономски процеси буду текли као до сада, њено место заузеће Кина. Видећемо да ли ће она достићи ниво да неприкосновено влада светом и да ли ће се онда „варвари“ удружити против тог „Централног царства“. Али, ако исламски свет настави да јача и агресивно наступа, онда је неминовно да хетерогени „остатак света“ како-тако формира други глобални пол.

Снимио Горан СТАНКОВИЋ

тивиле велике силе Запада, не желећи да у тако важном региону као што је Балкан постоји релативно велика, компактна, многољудна, етнички хомогена и одлично позиционирана држава. Тим пре што је она перцепирана као проруска. Ма колико се ми упињали да то тумачимо као стереотип Запада, ипак се ради о константи. Из тога проистиче да је српско питање било, јесте и биће – геополитичко питање. И оно је данас отвореније него икада.

Погрешно се сматрало да је решено стварањем Краљевине СХС. Био је то трагичан привид, „златни кавез“ за српски народ. Ту државу, као „прекоредну интеграцију“, створиле су и одржавале приатлантске, поморске

силе из очигледних геополитичких разлога – да блокирају геополитичке векторе две континенталистичке силе, Немачке и Русије, односно Совјетског Савеза. Када је њено постојање постало непотребно, некадашњи креатори уклонили су је с политичке карте. Нису артикулисали настанак нових држава на основу демократског изјашњавања конститутивних народа, већ у складу са својим геополитичким интересима. Уместо да неетничке границе бивших југословенских република помере сходно просторном размештају становништва, они су изазвали померање становништва сходно вештачким границама. И поново нису дозволиле да се формира интегрална српска држава, већ су српски простор додатно фрагментирале и редуковале. Тако наметнуто геополитичко преуређење Балкана довело је до пароксизма његову већ постојећу нестабилност.

○ Какав је геополитички положај Србије и осталих српских земаља данас?

– Геополитичка стварност Србије неодвојива је од позиције осталих српских земаља. То су геополитички „спојени судови“. Наши супарници управо настоје да српски чинилац сведу не само на Србију, већ на ону инвалидну „ужу“, па и на „преткумановску“ или још мању, „пашалучку“. Увек када је званични Београд у геополитичким надметањима са суседима и великим силама представљао српске земље, а не само Србију, ма колика она била,

имао је већу „специфичну тежину“. Тако је и данас. Деликатност нашег положаја проистиче из још нерешеног (пост)југословенског наслеђа, од како би рекао академик Милорад Екмечић, „синтетичких“ нација, језика, црква и квазиисторијског наслеђа, до новонасталих лабилних „државоида“ и њихових апсурдних АВНОЈ-ских граница. У тој постмодерној балканизацији главну реч воде Западне силе под вођством САД, које настоје да „зацементирају“ оно што су постигле у хладном рату и осигурају позадину за актуелни Drang nach Osten. Али, српски простор постао је једна од арена „новог хладног рата“, односно обновљеног сучељавања Запада и Русије, као саставног дела епохално важних промена не само природе глобалног поретка, већ и до сада важећих геополитичких парадигми.

○ Може ли истрајно бити одржива наша политика „и Русија и Запад“?

– У тој балансерској, ескиваторској оријентацији има преварантског позивања на Светог Саву, деспота Стефана Лазаревића, кнеза Милоша, а много више на титоистичке тековине, које су се, са српског становишта, показале погубним и у данашњем контексту депласираним. Образац „и-и“ је, можда, орочено, тактички употребљив, али је дугорочно, стратегијски тешко одржив. Српска оријентација требало би да се заснива на историјским искуствима, па и новијим. Не може да се занемари ни „разби-распад“

ВОЈСКА ЈЕ ДЕО СРПСКОГ ИДЕНТИТЕТА

○ Како видиш положај и улогу Војске Србије данас и изазове пред њом?

– Војска је део српског идентитета. Неопходно је успоставити српску ратничку вертикалу – од преднемањићког и немањићког, нарочито косовског витешког наслеђа, хајдучке, ускочке, устаничке, шајкашке, фрајкорске и остале традиције, потом сећања на подвижнике из балканских, Првог и Другог светског рата, до примера савремених јунака мајора Телића и Стојадина Мирковића, ратника с Плитвица, Коридора, Кошара... Враћање поноса и самопоуздања достојног српског официра, подофицира и војника јесте предуслов успешног суочавања с изазовима који постоје и чекају нас. А они су очигледни. Не би требало да се заварavamo. Ово је Балкан. Наши суседи и не скривају своје територијалне претензије. Ако је нешто променљиво, то су границе на Балкану. Снажна, модерна, способна и, изнад свега, мотивисана војска је не само чинилац одвраћања и политички адут, већ и показатељ националног поноса и кохезије.

СФРЈ, нити ангажман Запада, на једној, и Русије, на другој страни. Није могуће занемарити ни емоције, како нам се често препоручује. Међутим, у рационалном опредељивању, које, наравно, подразумева пројекцију будућности нације и државе, требало би поћи од три суштинска питања: Која је оријентација природна и логична са становишта поступности, односно редоследа српске интеграције? Која оријентација је у сагласју са српским цивилизацијским и геополитичким идентитетом? И најзад, која оријентација је дугорочно развојно перспективна? Одговори сугеришу каква би требало да буде наша политика и каквој геополитичкој позицији бисмо морали да тежимо. Под условом да наша воља надилази наше морање.

○ До пре неколико година Сједињене Америчке Државе биле су нејри-косновена свејска сила. Колико свеи данас поново карактерише бијоларна слика и какве су шансе да она буде и мултијоларна? Како данас изгледа расподела моћи

– САД, Русија, Кина, Индија, Европска унија – и како то утиче на нас?

– Оправдано разочарани америчким ангажманом, не само због агресије на СРЈ 1999. године и подршке сепаратизму Албанаца у косовско-метохијском делу Србије, већ и током читаве југословенске кризе, многи мисле да САД само што нису свргнуте са светског трона. И даље су САД економски, (према БДП-у), војно, обавештајно, пропагандно и на остале начине водећа светска сила. Можда је још важније што и даље држе кључне геополитичке позиције и доминирају светским политичким, економско-финансијским и многим другим институцијама. Истина је да присуствујемо релативизацији моћи Запада, што не значи да је дошао тренутак шпенглеровске „пропасти Запада“. У ствари, индикативни су релативно заостајање, дестабилизација и све отворенији знаци нелојалности америчких експонената на два евроазијска „мостобрана“: западном – Европска унија, и источном – Јапан, Јужна Кореја, Тајван, Филипини. Истовремено са сла-

бљењем „Империје“, јачају и, што је још важније, удружују се „варвари“ – Кина, Индија, Русија, Иран... Неопходно је да српско промишљање геополитичке будућности то узме у обзир. Позиције у „балканском геополитичком чвору“ већ су се промениле, а мењаће се и даље. Поред досадашњих актера, појављују се и нови, којих до сада није било. Дакле, „безалтернативност“ може да буде у дневно-политичкој употреби, али не и наше истинско опредељење.

○ Хоће ли после „Брегзитџа“ бити наставаљено „парање“ Европске уније и има ли она заједница данас алтернативу, преваходно за Србију, јер се до пре неколико година чинило да нема?

– Не би требало раздвајати Европску унију и европски део НАТО-а. Европска унија је политичко-економско, а НАТО војно-безбедносно „крило“ атлантизма. Европска унија и НАТО су не само аверс и реверс исте атлантистичке новчанице, већ и анахрона „чеда“ хладног рата, која настоје да опстану „на инфузији“. Обе организације су

МОДЕРНИЗАЦИЈА ИЛИ СЛАБЉЕЊЕ

Какав је Ваш став о потреби враћања служења редовног војног рока?

– Сви који су раније служили војску или ратовали везани су за то време, места где су служили и борили се, класиће и саборце, логоровања, теренске вежбе, гађања... Убеђен сам да су многи за враћање редовног војног рока. Питање је колико је то сврсисходно са становишта савременог начина ратовања, економске моћи земље, потреба, претњи... Прилично неодговорно и много лакше било је укинути редовни војни рок него га вратити. Нама је снажна војска животна питање. А под маском модернизације спроведено је њено слабљење. У сваком случају мислим да би требало увести неки облик војног оспособљавања младих, али, што да не и старијих. Много смо „омекшали“ и постали конформисти.

творевине таласократског геополитичког кода и Западне цивилизације. Чланство земље и народа који не припадају том идентитету јесте, према Хантингтону, аномалија и води у погубну националну шизофренију. Дакле, Унија може да буде српска принудна, али не и добровољна опција. И то не само због очигледно пристрасног става у вези са косовско-метохијским „случајем”, већ из суштинских разлога. Уосталом, Европска унија има „конструкцијску грешку”, коју актуелни вишедименционални проблеми несумњиво доказују. Није се „Брегзит” десио случајно. Никакав европски пут земаља такозваног Западног Балкана, што је измишљен, тенденциозан термин, неће моћи да буде замена за одлазак Велике Британије. Интегративни тренд очигледно се преокренуо у дезинтегративни.

О „Враћа” ли се Русија снажно и ширајно на Балкан?

– Било какав, чак и минималан знак руског присуства на Балкану за Запад је неприхватљив, одмах се проглашава „малигним” и на све начине онемогућава. Прво, зато што је Балкан геополитички ванредно важан, друго, зато што Запад сматра да је победом у хладном рату претворио Балкан у свој „забран”, треће, зато што је Балкан „прецизни сеизмограф” промена у глобалном поретку и четврто – зато што стање на Балкану потврђује или оповргава опоравак Русије посредством утицаја у православним земаљама и народима, нарочито код српског чиниоца. Чак и када је постсовјетска Русија била веома слаба, Румунија и Бугарска су експресно примљене у НАТО и ЕУ да би се пресекао балкански вектор „евентуално опорављене Русије”, како истиче Бжежински. Данас, иако оснажена, Русија тек „узнемирава” Запад на Балкану. Тај тренд је све уочљивији и Запад, првенствено САД, настоји да га превентивно онемогући или одложи.

О Да ли је буђење исламског свећа нова, чини се, раније пошцењивана геополитичка чињеница?

– Исламски свет чини готово 1,7 милијарди људи, који настањују огроман и енергетски пребогат простор. Чинилац таквих предиспозиција нити жели нити може да остане геополитич-

ПРОМИШЉАЊЕ ГЕОПОЛИТИКЕ

Професор др Миломир Степић ради као научни саветник у Институту за политичке студије у Београду. Докторирао је на Географском факултету Универзитета у Београду. Бави се теоријском геополитиком, геополитиком Балкана и српских земаља. Предавао је (или предаје) на Географском, Економском, Геоокономском и Факултету политичких наука, те на Дипломатској академији Министарства спољних послова и Високим студијама безбедности и одбране Војне академије. Међу књигама које је написао издвајају се: „Српско питање – геополитичко питање”, „У вртлогу балканизације”, „Косово и Метохија – постмодерни геополитички експеримент”, „Геополитика неоевроазијства – позиција српских земаља”, „Геополитика – идеје, теорије, концепције”.

ки објекат којим ће и даље да манипулишу традиционалне велике силе. Очигледно је да на велика врата ступа у светску арену. У територијалном контакту је с већином савремених цивилизација и великих сила, са САД посредно, а одликује се експанзионистичким, често милитантним амбицијама. У глобалном геополитичком контексту, исламски свет је централно позициониран, заузима блискоисточну „Велику пукотину”, као кључни регион „Светског острва”, (према Мекиндеру), и контролише већину кључних тачака и зона у том простору. Стога већи део исламског света има све особине новог, постмодерног, глобалног „исламског Heartland-а”. Његов малоазијски „прст” усмерен је према Балкану!

О У завршном делу Ваше монографије, који носи назив „Куда иде геополитика”, настојите да укажете на пошвенцијално најважнија геополитичка кретања у овом веку. И убудуће, смањите, најзначајнију геополитичку шифафету, у тек сасалом мултиполарном свећу, подељено ће носити САД, Русија, Кина, али ће се у глобалним

геополитичким односима за мишљење све више у догледној будућности пошати и исламски свећ, Индија, Бразил, Јужноафричка Република. Има ли шоме данас нешто да се дога?

– Готово да нема. Истински мултиполарни свет тек долази и он ће се релативно брзо трансформисати у „нови биполаризам”, како га назива Дугин. Садашњи поредак је прелазни и можемо да га назовемо „релативним униполаризмом”, јер су САД и даље водећа сила, али њихова моћ није апсолутна као у последњој деценији 20. века. Ако геополитички и геоокономски процеси буду текли као до сада, њено место заузеће Кина. Да ли ће она достићи такав ниво да неприкосновено влада светом и да ли ће се онда „варвари” удружити против тог „Централног царства”? Ако исламски свет настави да јача и агресивно наступа, онда је неминовно да хетерогени „остатак света” како-тако формира други глобални пол. Тај светски систем функционисаће као мултиполарни биполаризам, али не трајно. ■

Владимир ВЈЕШТИЋ